

„NVO“ sektor: Trojanski konj kapitalizma

Crn Blok

2014.

Sadržaj

Šta je NVO?	4
Ko finansira NVO sektor (ili: čije interese brani)?	6
Zašto kapitalisti finansiraju NVO sektor?	8
Zašto država finansira NVO sektor?	9
Koje „metode borbe“ su tipične za nevladine organizacije?	10
Kakva je struktura nevladinih organizacija?	12
Koji su motivi NVO aktivista?	13
Koliku štetu NVO prave socijalnoj borbi u Makedoniji?	14
Šta da radimo?	16

Postoji dobar razlog zašto bi mi anarhisti posvetili detaljniju pažnju NVO sektoru, toliko više jer se u javnosti ovaj „treći stalež“ percipira pozitivno, kao alatka za demokratizaciju društva, i još gore, kao alternativa borbi protiv centralizovane vlasti, represije, siromaštva i svih kolektivnih društvenih nesreća naroda. Za anarhiste, ovo je samo još jedna velika laž kapitalizma, koja služi za održavanje iluzije izbora i iluzije slobode. To što važi za izbore – da ako zaista mogu nešto da promene, bili bi zabranjeni – važi i za NVO sektor – ne samo tolerisan, već i podstican od svih vlada u svim državama – za koji se veruje da je bojno polje borbe protiv nepravdi, antipod vlasti i način da se narod uključi u političke promene. Nasuprot opštem verovanju, njegova istinska funkcija je jasna: da stvori iluziju borbe za promene; da bude posrednik između naroda i vlasti, i na taj način pasivizuje mase; da kanališe gnev masa u legalno, mirno, kontrolisano, institucionalno i za vlast u celini bezopasno nezadovoljstvo; da stvori dobru sliku korporacija koje ga finansiraju, kao brižljivih i filantropskih kompanija, podstičući na taj način konzumerizam i povećavajući njihove profite.

Sve činjenice govore u prilog ovom gledištu: najveći deo korporacija u svetu imaju svoje fondacije za finansiranje nevladinog sektora, i svaka vlada u svetu odvaja sredstva za finansiranje NVO aktivnosti. Ni najnaivnija osoba suočena sa činjenicama ne može da misli da je to tako zbog toga što halapljive korporacije misle dobro čovečanstvu ili zato što se vlada brine za svoje podanike. „Monsanto“ koji uništava organske proizvode zbog profita, donira pare u razvoj poljoprivrede; „Tojota“, koja proizvodi jedan od najvećih zagađivača vazduha – automobil, finansira NVO za zaštitu životne sredine; Bil i Melinda Gejts, čija korporacija se, kao i sve ostale, bogati na krvlju i znoju miliona radnika u Aziji koji sporo umiru radeći i do 14 sati dnevno za 3 dolara, donira pare za suzbijanje siromaštva. Ipak, nekako uspevamo da promašimo očiglednu ironiju i još očigledniju činjenicu da po kapitalističkoj logici u koju se kunu korporacije i „demokratske“ vlasti, taj koji finansira, očekuje i dobitak od uloženog. A to što je dobitak za naše vladare – društvene parazite, samo je gubitak za ostatak stanovništva.

Šta je NVO sektor, kakva je njegova struktura, koji su njegovi ciljevi, ko ga finansira, koji su rezultati njegovog postojanja, zašto nije nikakva pretnja i zašto nije nikakva alternativa efikasnoj borbi za slobodu, detaljnije je objašnjeno u sledećem tekstu. Iako u pojam NVO sektor ulaze nevladine organizacije svakog tipa, u ovom tekstu praviće se razlika između političkih NVO koje imaju za cilj da utiču na društveno-ekonomski poredak (kao što su one koje se bave obrazovanjem, siromaštvom, preduzećem, pravima marginalizovanih grupa, evropeizacijom, kulturološkim prilagođavanjem, građanskim pravima, radničkim pravima, raznim tink-tenk grupama za lobiranje u parlamentu, delovanjem na zakone, „socijalnim pravima“ itd.) i preostale NVO koje nemaju za cilj da utiču na društveni poredak a koje se bave nekim uskim segmentima života, uglavnom u oblasti zdravstva i razvoja dece (kao što su razne nevladine organizacije za zaštitu od HIV-a/side, posebna građanska udruženja za promociju opasnosti od raznih bolesti, poput raka dojke, autizma kod dece, ljudi sa posebnim potrebama i t.d.). Tekst koji sledi će se fokusirati na prvu grupu nevladinih organizacija, koja je i najrelevantnija za status-kvo u društvu, te najbrojnija, najfinansiranija, najmoćnija, najuticajnija i najopasnija za socijalnu borbu, iako neka od opštih zapazanja važe i za drugu grupu.

Šta je NVO?

Vladajuća ideologija opisuje NVO (skraćena za „nevladina organizacija“) kao dobrovoljne, neprofitne i privatne organizacije čije su raznovrsne aktivnosti usmerene ka promenama, podrškama ili promocijama raznim društvenim segmentima. NVO sektor se smatra za treći sektor, posle vladinog/upravljačkog i poslovnog sektora, odnosno treći faktor za koji se smatra da oformljava javni sektor i koji utiče na društvene politike. Mi ga, pak, smatramo pre svega za produženu ruku vlasti i poslovnog sektora, odnosno za njihov instrument.

Zbog njihove raznovrsnosti, teško je tačno definisati nevladine organizacije. Jedinствена njihova karakteristika koja proizilazi iz njihovog imena je to da su nezavisni od vlasti, što je protivrečno s obzirom na to da najveći broj NVO dobijaju vladine pare barem za deo svojih projekata. U pokušajima da se klasifikuju NVO, navode se razni tipovi: dobrotvorne organizacije, NVO koje obezbeđuju usluge, NVO koje obezbeđuju edukaciju, lokalne, nacionalne i internacionalne NVO itd. I same fondacije koje postoje da bi finansirale NVO jedan su vid NVO.

USAID opisuje NVO kao privatne volenterske organizacije, no ovaj opis je problematičan, zato što se najveći deo NVO finansira od strane vlada i korporacija, te i zbog toga što ne može da se kaže da je organizacija koja ima profesionalni plaćeni personal, od menadžera do terenskih radnika, volenterska.

Termin NVO je sazdan 1945. godine sa stvaranjem Ujedinjenih Nacija, kada su UN dozvolile specijalizovanim nevladinim agencijama da dobiju status posmatrača sastancima UN – i to su prve savremene nevladine organizacije u istoriji. Najstarija organizacija koja se smatra za NVO datira davno pre vremena kad su NVO zaposlele i razvijene i nerazvijene svet, kada je sredinom XIX veka osnovan međunarodni Crveni krst.

Analitičari NVO sektora razlikuju operativne od kampanjskih nevladinih organizacija, i to je još jedna od mnogih klasifikacija, no za potrebe ovog rada ona je relevantna. Za operativne se smatraju one NVO koje nastoje da preko malih projekata ostvare neke kratkoročne ciljeve, pa ulažu mnogo energije traženje grantova, donacija i raznih sredstava za finansiranje svakog narednog projekta, pritom se njihova aktivnost sve više svodi na pronalaženje načina kako napraviti projekat da bi dobili grant umesto da bude obratno.

Drugi tip, kampanjske NVO, najčešće nastaju određenim povodom za čiju promociju se organizuju javni događaji i demonstracije. Ovaj tip NVO se na volšeban način pojavljuje svuda gde iskrsne organizovan oblik narodnog nezadovoljstva povodom određenog društvenog problema; pritom NVO, bez obzira na to da li su prethodno postojale ili su stvorene upravo u jeku ovih narodnih demonstracija, prisvajaju razlog zbog kog nezadovoljne mase žele da ostvare društveno-političku promenu. Potom pokušavaju da preusmere nezadovoljstvo na institucionalno delovanje, a direktnu i spontanu akciju zamene medijacijom (posredovanjem od strane NVO) između vlasti i zahteva naroda. Kada se sve nade polože na NVO metode, NVO pristupa standardnim institucionalnim i strogo legalnim metodama „borbe“ (peticije, lobiranja u parlamentu, traženje podrške od opozicionih partija, čekanje pomoći od međunarodnih tela i t.d.), i kada se borba prebaci sa ulica u institucije vlasti, stvar se može smatrati izgubljenom, i sve što tada mogu da očekuju obesprav-

ljeni, su mrvice ili bedan kompromis. Na vladinom terenu ne može niko da pobedi osim vlasti, a uloga ovih NVO je upravo to – preuzimanje „stvari“ radi pasivizovanja mase, čineći svako nezadovoljstvo bezopasnim i bez mogućnosti za promene. Kod nas, baš se ovo i desilo u dva navrata kada je masovno nezadovoljstvo bilo progutano

kroz filtere NVO sektora: u toku protesta protiv policijske brutalnosti (prilikom ubistva Martina Neškorskog) i onda još jednom, u toku protesta protiv poskupljenja struje (inicijativa AMAN). Detaljnije o ovome u daljem tekstu.

Bez obzira na veliki broj klasifikacija nevladinih organizacija, u ovom tekstu će se uglavnom govoriti o najbrojnijem delu NVO sektora: onim NVO koje imaju socijalno-političke ciljeve.

Ko finansira NVO sektor (ili: čije interese brani)?

Pitanje finansiranja nevladinih organizacija je mnogo važno, zato što daje odgovor na pitanje čiju agendu zastupaju NVO, koji su njihovi realni, a ne proklamovani ciljevi, čije interese štite i kako se uklapa njihova uloga u vladajući mehanizam. Pitanje finansiranja NVO isto tako podriva shvatanje nezavisnosti i „nevladinosti“ NVO sektora.

Dva finansijera NVO sektora na globalnom nivou su korporacije i države. To nije drugačije ni kod nas, gde se velike sume odvajaju iz državnog budžeta za finansiranje različitih projekata nevladinih organizacija, dok veći deo od njih ipak zavise od para kapitalista, koje dobijaju preko domaćih filijala globalnih fondacija (kao što je fondacija Soros – „Institut otvorenog društva“), ili pak preko fondova stranih fondacija (kao što je američka USAID, nemački Friedrich Ebert Stiftung, Roza Luxemburg itd.). Evropska unija je još jedan veliki finansijer NVO sektora preko svojih EU fondova i programa, a koji se najvećim delom, ako ne i potpuno, slivaju u organizacije koje zastupaju pro-EU politiku. Na svetskom nivou, mali deo sredstava koji prolaze kroz kanale određene NVO, dolaze i od religijskih organizacija, najviše hrišćanskih, muslimanskih i jevrejskih, koje, isto kao i država i kapitalisti, nastoje na taj način da ojačaju svoju dominaciju.

Na svetskom nivou, gotovo sve korporacije za koje ste čuli imaju oformljene svoje fondacije za finansiranje NVO sektora: od Microsofta, preko Monsanto, Nikea, Boscha, Western Uniona, Forda, Toyote, Intela, pa sve do Starbucksa. A ako same korporacije nemaju oformljene fondacije, tada ih sa sigurnošću imaju njihovi prebogatil vlasnici/akcionari, kao što su milijarderi Bil Gejts, Džordž Soros, braća Rokfeler, pa čak i britanska kraljica. Biti „filantrop“ postao je imidž svakog ultrabogato kapitaliste, koji se verovatno nada da će ugnjetene mase širom sveta manje želeti da ga obese ako znaju da je odvojio neki dolar za gladne u Africi.

Kada korporacije finansiraju projekte za pomoć siromašnima, deci, bolesnima i drugim ugroženim kategorijama, ili pak za zaštitu životne sredine, to rade baš zbog izgradnje imidža brižljivih kompanija, time podstičući ljude na kupovinu njihovih proizvoda. Očigledno je ljudima prihvatljiva logika da Apple, na primer, eksploatiše milion ipo radnika u Aziji, koji rade u 14 časovnim smenama, žive u hangarima u samoj fabrici i godišnje zarađuju jedva koliko vredi jedan iPhone; ali to je ok, zato što, eto, jednom su donirali 2000 vakcina protiv malarije. Ljudima očigledno nije jasno ni to da sa ovakvom kratkoročnom pomoći korporacije samo održavaju status kvo u nerazvijenim regijama u svetu, tako što ih prave zavisnim od zapadne pomoći (koja će možda doći ove godine, a možda i ne, i neće moći da stigne do svih kojima je potrebna). U međuvremenu, imperijalističke sile produžuju da grabe resurse nerazvijenih zemalja, tako ih ostavljajući onesposobljenim za bilo kakav razvoj. Podržavajući milostinju i filantropiju, NVO sektor podriva mogućnost borbe za korenite promene koje bi mogle da suzbiju razloge za bedu, glad, bolesti, nepismenost i sve ostale nesreće, čije sadašnje žrtve tada ne bi morale da budu prepuštene na milost i nemilost povremenoj pomoći dobrotvornih organizacija.

No korporacije ne finansiraju samo NVO projekte vezane za „brigu o zajednici“, već još više ulažu u širenje „političkog“ NVO sektora, preko kojeg propagiraju i nameću svoje ideje za održavanje postojećeg društva. Vlade isto tako najveći deo sredstava usmeravaju na takve NVO, a

u slučaju Makedonije, ogroman deo od tih sredstava služe za masovnu propagandu za ulaz u EU i NATO, dok sva sredstva kumulativno služe vrhovnom cilju, da se Makedonija razvije u kapitalističku državu zapadnog tipa.

Zašto kapitalisti finansiraju NVO sektor?

Pre nego što se odgovori na ovo pitanje, važno je poći od premise da je ceo nevladin sektor jedna velika mašinerija za obrtanje para. Ogroman deo cirkulacije novca na svetskom nivou prolazi kroz filtere NVO sektora, preko raznih fondacija, dobrotvornih programa i korporacijskih donacijskih sredstava. Ako po logici kapitalističkog sistema, deo protoka para ide na troškove za proizvodnju, drugi deo za profit kapitalista i treći deo za investiranje novih proizvodnja, onda je finansiranje NVO sektora suprotno kapitalističkoj logici, zato što je reč o „nepovratnim sredstvima“, odnosno takvim sredstavima koje se neće upotrebiti niti za proizvodnju, niti za investiranje, niti za bogaćenje. Zašto bi se onda kapitalisti, suprotno kapitalističkoj logici, dobrovoljno odricali dela svog profita kako bi finansirali druge organizacije? Propaganda kaže zato što su filantropi i misle dobro zajednici. Naravno, svakom razumnom čoveku je jasno da ne postoji tako nešto poput filantropa kapitaliste i da ni jedan kapitalista, budući da živi i bogati se od krvi i znojna bednih najamnih radnika, ne može misliti dobro zajednici.

Odgovor je da finansiranje NVO sektora uopšte nije doniranje ili filantropija, već način učvršćivanja položaja poslovnog sektora, čime se zapravo obezbeđuje budući i veći profit. Drugim rečima, finansiranje NVO je investicija, od koje finansijeri očekuju dobit. Ta dobit se ne vraća direktno kao profit, no dugoročno donosi veći i sigurniji profit krupnim kapitalistima, i na taj način NVO sektor održava u životu kapitalizam, što nije „kolateralna šteta“, već prvenstveni cilj kome služi. Kada jedna korporacija finansira NVO koja se bori za demokratizaciju i ekonomske slobode, ta NVO će postati društveni igrač koji će onda uticati na „demokratizaciju“ društva, što u prevodu znači povećanje ekonomskih sloboda, što pak znači veću deregulaciju ekonomije, što pak znači manju kontrolu proizvodnje, monopola, standarda za proizvodnju, cene proizvoda, radnička prava itd, i što na kraju znači veće bogatstvo krupnih kapitalista i još veća beda radničke klase. Ovo je samo jedan primer; isto važi i za finansiranje drugih tipova „političkih“ NVO, koje će na posletku uzvratiti svom finansijeru tako što će krvavo povećati njegovo nagomilano bogatstvo, još će bedniji položaj stvoriti radnicima i još će više učvrstiti kapitalizam, koji ih upravo stavlja u takvu poziciju. Zato ne može biti reči niokakvom dobrovoljnom doniranju, filantropiji, brizi za zajednicu i drugim glupostima koje nam saopštavaju preko TV-a, već je sve to još jedan način povećanja i onako neljudskog velikog bogatstva krupnih kapitalista.

Zašto država finansira NVO sektor?

Osim od korporacija, ogroman deo finansija sa kojima rade nevladine organizacije dolaze iz vladinih fondova (od naših poreza i „zajedničkih“ državnih para), te država očekuje za uzvrat sličnu dobit kao i korporacije, a to je učvršćivanje kapitalizma i položaja bogatih. Država, da ne zaboravimo, isključivo postoji da bi štitila bogate i njihov položaj uz pomoć represivnog mehanizma i monopola fizičke prinude, stoga je očekivano da izdvaja sredstva za finansiranje organizacija koje će držati poredak u statusu kvo – onakvom kakav što jedino odgovara krupnim kapitalistima.

No država, da bi postala jača, represivnija, da bi se učvrstila i da bi mogla i dalje da štiti bogate, mora i sama da nalazi načine da opravda svoje postojanje i da ojača svoju dominaciju. Zato, zajedno sa korporacijama, ona finansira NVO sektor, i preko kompletne „građanske aktivnosti“ koja se u njoj dešava (svakako, potpuno bezopasna za poredak), dobija mogućnost da narodu priredi jednu pozorišnu predstavu u kojoj građani imaju svoja prava, i mogu da učestvuju u donošenju politika, slobodni su i učestvuju u društvenim dešavanjima. U tome se sastoji velika iluzija demokratizacije društva, koju NVO sektor ima ulogu da održi pred očima naroda. Tako na scenu stupa jedan mehanizam koji ne može da postigne nikakve promene (niti ima takav cilj), no pozira kao takav, a narod, misleći da će preko NVO aktivnosti zaista ispuniti svoje zahteve, odstupa od drugih načina borbi (ilegalnih i opasnih za vlast, i jedino efikasnih). Na taj način, vlast dobija lažan mehanizam za borbu, prevaren, miran i poslušan narod i bezbednost svog dominantnog položaja u društvu.

NVO sektor je zapravo samo jedan od mnogih mehanizama koje država koristi kako bi opravdala svoje postojanje i kako bi učvrstila svoju dominaciju. No za razliku od klasičnih takvih mehanizama, poput na primer javnog obrazovanja ili masovnih medija, koje država dizajnira i koristi za svakodnevnu i sistemsku propagandu i kontrolu ljudi, NVO sektor ima malo drugačiju ulogu. Zapravo, i pored beskonačnih napora svake države da svoj narod drži u strahu ili hipnozi da bi bezbrižno vladala, svesna je da su ljudi u osnovi razumni i slobodoljubivi, i da im je dovoljna i najmanja iskra da bi se izlio gnev naroda svaki put kada se on probudi i uvidi da je na bilo koji način ugnjeten. Svaka vlada se najviše plaši masovnih nasilnih nereda koji su usmereni protiv vlasti, no svaka vlada isto tako zna da nasilno gušenje narodnih pobuna, kao u klasičnoj policijskoj državi, nosi opasnost da samo još više razgori bes kod ljudi i da uzdrma dominaciju države. Zato moderna vlada ima suptilnije rešenje, sa kojim neće ugušiti bunt, te će masama dati beskorisno oružje za borbu, a to dolazi pod imenom NVO sektor.

Koje „metode borbe“ su tipične za nevladine organizacije?

Svaki put kada neka NVO preuzme određenu aktivnost usmerenu ka društvenim promenama – bilo da su to nekakvi zahtevi vlastima, bilo kritika vlasti ili nešto drugo – ta aktivnost je isključivo u institucionalnim okvirima. Institucionalni okviri su oni okviri koje postavlja sistem, odnosno koji su u skladu sa državnim zakonima i koji moraju da prođu kroz postojeće državne institucije na način koji određuje država da bi stigli do vlasti, posle čega bi oni eventualno reagovali po tom pitanju. Država građanima daje na raspolaganje nekoliko strogo birokratizovanih, u svim etapama otežanih i kompletno beskorisnih mehanizama za odbranu njihovih prava i za izražavanje njihovog mišljenja: žalbe (sudovima, parlamentu, vladi), inicijative (predlog zakona npr.), peticije itd. Bez obzira da li ćemo reći da su vladajuće elite izmislile NVO, ili su se NVO stvorio same od sebe na osnovu potrebe građana, krajnji epilog je isti: vlast je zadovoljna sa NVO sektorom zato što se on sa njom „bori“ upravo preko tih institucionalnih mehanizama, koji su dizajnirani da na nikakav način ne štete poretku.

NVO nikada nisu na ulicama, nikada nisu nasilne i nikada ne ciljaju na suštinske probleme u društvu. Drugim rečima, one nisu nikakva pretnja ni za jednu vlast, no uspešno regrutuju nezadovoljne ljude: one što bi možda sutra bacali molotove koktele na parlament, NVO su ih još juče regrutovale, stavile im kravatu, dale im dnevnicu i smestile u kancelariju da pišu izveštaje, žalbe, kolumne i ankete. I da je imala takve početne namere, NVO ne može da se radikalizuje; ona je preuzeta sa podnošenjem finansijskih izveštaja svojim finansijerima i traženjem novih finansijera za narednu godinu. I da se radikalizuje, što jednostavno ne može da se desi, NVO će biti šikanirana od strane NVO sektora, a NVO postoji samo dok ima ko da je finansira.

Svaka NVO je uslovljena da radi na isključivo institucionalan način, i to je njeno jedino „polje za borbu“. Istovremeno, to je i jedinstveno polje za borbu na kome ne možeš da pobediš, budući da se ne vodi borba, već dijalog, saradnja i kompromis. Bez obzira na to što se NVO bori protiv određenog aspekta vlasti (zakon, rešenje, nekakva nepravda, neka konkretna institucija itd.), ni jedna NVO se ne bori protiv vlasti u celini. (Sam sistem ne bi dozvolio postojanje takve NVO, budući da NVO, kao formalne organizacije, moraju da se registriju, i sa tim da dobiju od države dozvolu za organizovanje. Zakon, razume se, ne dozvoljava formiranje bilo kakve organizacije koje teže ka celovitom oslobađanju ljudi, ili, kao što bi u zakonu stajalo, ka „nasilnom rušenju poretka“.) U tome se sastoji njihova beskorisnost i bezopasnost, i zbog ovog razloga NVO ne samo što ne postižu promene i ne samo što ne vrše nikakav ozbiljan pritisak na vlast, već joj i pomažu da lakše vlada.

Sistem je jednostavno tako osmišljen da može da se samozaštiti od bilo kakvih napada iznutra; zato i ne može da se vodi borba za promene preko institucionalnih puteva, kao što ne može ni da se ruši sistem preko delovanja u parlamentu. To što može da se dobije su reforme, mrvice, utešni kompromisi, i što je najvažnije, obmana čoveka da, eto, problem je, koliko je to bilo moguće, rešen. Isti taj čovek možda bi razmatrao i druga rešenja za problem, druge metode za pritisak

vlasti i za ostvarivanje svojih zahteva, daleko efikasnijih za njegov cilj. No tu je NVO sektor da mu povuče lanac i da ga podseti „da ne treba da budemo nasilni, da nemamo problem sa zakonom i da neprovociramo ionako dobrodušne pandure“ („koji samo rade svoj posao“) da ne bi izvadili pendreke (kao što su nas brižljivo i svakodnevno podsećali brojni NVO aktivisti u toku protesta protiv policijske brutalnosti leta 2011, pre nego što su kompletno preuzeli protest, te zahtev za uništavanje moći policije, kao protest protiv tiranije represivne države, sveli na zahtev za odgovornost policajaca i njihovo suzdržavanje od prekomerne sile!).

Kakva je struktura nevladinih organizacija?

Struktura svake nevladine organizacije je gotovo identična strukturi bilo koje kompanije ili korporacije: strogo je hijerarhijska. NVO su od kapitalističke ekonomije čak pozajmle i podelu rada, pa tako, kao što je u jednoj korporaciji rad podeljen između vlasnika (akcionara), upravnog odbora i radnika, tako i svaka nevladina ima svog predsednika, svoj savet organizacije i svoje terenske radnike (aktiviste). Kao i kompanije, svaka NVO ima svoje računovodstvo (budući da iako je „neprofitno“, radi sa velikim sumama) i svoje menadžere raznih odeljenja ili projekata.

Sistem se dobro pobrinuo da preslika hijerarhijske funkcije i u NVO sektoru, pa je tako jedan od ključnih uslova za uspešnu registraciju nove NVO da ima funkciju predsednika. U zakonima Republike Makedonije nije dozvoljeno formiranje horizontalno organizovanog (ili egalitarnog) udruženja. Čini se da „borcima“ za slobodu i ljudska prava ne smeta da se podređuju naredbama svojih pretpostavljenih u organizaciji, pa tako NVO daju državi na raspolaganje još jedan mehanizam za treniranje poslušnih, potčinjenih i mirnih građana.

NVO sektor u svetu, a sada i u Makedoniji, u celosti je profesionalizovan, zbog čega se gubi svaka smisao insistiranja da se NVO aktivizam zove volonterstvo, a ne profesija. Tako je NVO sektor treći najveći poslodavac na državnom nivou, posle države i biznis sektora. Kada NVO aktivista provodi svaki dan određen broj sati u radu oko organizacije, za svoj doprinos dobija platu i nema drugu „pravu“ profesiju, tada je jasno da je rad u NVO profesionalizovana struktura (profesija), kao i svaka druga.

Tačno je, sa druge strane, da ogroman broj ljudi povezanih sa NVO aktivnošću zaista volontiraju, odnosno ne dobijaju nadoknadu za svoj rad. No u jednoj nevladinoj organizaciji, to su isključivo oni aktivisti koji kao „mladi, neiskusni i početnici“ vrše ceo mučni posao koji je relevantan za rad NVO (kao na primer, anketiranje ljudi na ulici za neko istraživanje, deljenje flaera, lepljenje plakata i drugih propagandnih materijala, rada na terenu vezanog sa nekom posebnom aktivnošću ili kampanjom itd.). Manji broj aktivista („najposvećeniji“ i „najobrazovaniji“) su plaćeni za svoj posao, i oni uglavnom vrše posao iz fotelja, odnosno slično kao i političari, dobijaju platu da bi se bavili zajedničkim problemima društva. I u ovom pogledu NVO se ne razlikuju od firmi, zato što kao što kod firmi radnici vrše ceo posao a ne dobijaju profit, tako i kod NVO, jedino oni koji menadžerišu sa organizacijom su plaćeni za to što „rade“.

Koji su motivi NVO aktivista?

Svakako, daleko od toga da se volonteri besplatno angažuju u neku NVO čisto iz altruističkih razloga. Za uzvrat njihovom angažovanju, obećava im se sticanje mnogih novih „veština“, radno iskustvo i kontakti koji će im služiti za buduću karijeru. Neki od njih rade vredno u nadi da će ako su se dovoljno istakli i posvetili svojoj organizaciji, možda biti postavljeni na neku višu poziciju, a sa tim i na platni spisak. U stvari, sve više ljudi prolaze „radni“ vek kao profesionalni NVO aktivisti, no još više njih produžava karijeru na drugom radnom mestu koje su dobili zahvaljujući njihovom iskustvu u NVO. Učestvovanje u projektima i volontiranje u nevladinim organizacijama ponosno navode kao važne karakteristike u svakom CV-u, i u svakoj kompaniji ozbiljno shvataju takve angažmane kada razmišljaju nekoga da zaposle, iz prostih razloga koliko više kandidat se besplatno angažovao za neki posao, toliko će se više od njega očekivati da bude mnogo radan a da ne traži za to veliku platu. Drugim rečima, taj angažman za kompaniju je garancija da je kandidat prošao mukotrpan trening kako bi postao poslušan, vredan i pokorljiv radnik.

Drugi NVO aktivisti, pak, nadaju se da će preko takvog angažmana biti primećeni od strane političkih partija – koje isto tako traže vredne i pokorne radnike da im pomognu da ugrabe ili zadrže vlast – i biće regrutovani kao partijski kadar koji će možda okupirati neku profitabilnu državnu funkciju. Ovo je posebno slučaj kod nas, gde partije budno prate proteste, nemire i organizovane događaje, da mogu, kao tragači talenata, da nađu nove sveže talentovane kadrove kako bi ih regrutovali u svoje redove. Po poslednjim ogranzovanim izlivima nezadovoljstva, nije mali broj ovih NVO aktivista koji su, zahvaljujući svojim govorničkim ili organizacionim „veštinama“ koje su naučili u NVO karijeri, bili primećeni od strane opozicionih partija i brzo regrutovani. Aktivizam za ove ljude nije od primarne važnosti, već dolazi čak posle motiva za finansijskom obezbeđenošću, pa tako svaki entitet koji će im ponuditi takvu obezbeđenost ukoliko rade za njega, oni će ga rado prihvatiti.

Karijerizam u NVO sektoru je logičan ishod. NVO sektor, kao isključivo prokapitalistički sektor, hvali i propagira neljudske kapitalističke vrednosti, poput kompetitivnosti, borbe sa rivalima u karijeri, nebiranje sredstava da bi se postigao finansijski cilj, trpljenje svakakvih sranja u ime napredovanja u karijeri i žrtvovanje svakakvih društvenih dobara za ličnu korist. Egoizam, takmičarski duh, sebičnost i potpuno odsustvo solidarnosti su vrednosti koje NVO sektor ponosno preuzima od kapitalizma. NVO aktivisti nisu ideološki orijentisani budući da se oni ne vode principima, odedenim pogledom na svet ili ubeđenjima, već ličnim potrebama, i zato je ironično kada se hvale kao borci za ljudska prava i kao humani ljudi. Ako se uopšte i vode nekom ideologijom, onda je to kapitalistička ideologija.

Koliku štetu NVO prave socijalnoj borbi u Makedoniji?

NVO imaju izuzetno organizovanu strukturu, pare za potrebne resurse i dovoljno vremena za svoje aktivnosti (jer aktivisti ne moraju da rade budući da dobijaju platu od NVO). Zato, ako je običnom radniku koji polovinu dana provodi u prodavanju svog rada, a polovinu u spavanju, teško da posveti vreme društvenim problemima i da posveti sebe borbi protiv struktura koje su stvorile taj problem, za NVO aktivistu to ne predstavlja problem. On ne samo što ima vremena na raspolaganju da bude politički aktivan, već je i plaćen za to, pa tako nije teško bilo kojoj NVO da postane dominantna u bilo kakvom društvenom previranju i da preuzme na svoja leđa veliki deo aktivnosti koje su usmerene ka ostvarivanju promena u korist neke nezadovoljne društvene grupe. No ne samo što na taj način ne pravi uslugu toj grupi, već joj i šteti, budući da kada jednom preuzme te aktivnosti, ona će ih usmeriti ka jednim metodama koje sme da upotrebi: institucionalnim. A ono što nam istorija svaki dan ispočetka potvrđuje je to da institucionalne metode borbe, jednostavno, ne funkcionišu, barem što se tiče naroda. No veoma dobro služe vlasti, čije je najbolje oružje za umirivanje narodnog gneva dopuštanje ljudima da se bore protiv nje na njenom terenu, u od nje osmišljenom sistemu i strukturi, misleći da mogu da je pobede u njenoj igri.

NVO često šalju njihove aktiviste na skupe seminare, gde u planini ili pored jezera, preko dugih predavanja, diskusija i intelektualisanja oko „nepravdi u društvu“, ovi intelektualci uče kako da budu bezopasni buntovnici. Na koliko više plaćenih putovanja će otići NVO aktivista, toliko je bliže do toga da dobije bolju poziciju, bez obzira da li u partiji, u nekoj firmi, na državnoj funkciji ili u samoj NVO. Ako se u međuvremenu pojavi prilika da javno pokaže naučene „veštine“ sa kojima će NVO aktivista moći da se istakne, utoliko bolje, a najbolja prilika za to su narodni protesti, demonstracije, pokreti ili bilo kakvi organizovani izlivi revolta usmereni ka nekim socijalnim i političkim zahtevima. Tada se karijeristi ukazuju prilika da govori ispred velike mase ljudi i daje mu se pristup medijima, odakle njegov „lik i delo“ može da stigne do „viših instanci“ koje mogu da pomognu da se popenje jednu stepenicu više u karijeri.

Mnogi ljudi iz NVO sektora su probali da iskoriste ove prilike u toku dvomesečnih protesta protiv policijske brutalnosti, leta 2011. godine. Jedan od njih (Kiril Efremovski) se pokazao posebno uporan i ambiciozan, nalazio je svakakve načine da se istakne ispred TV kamera do stepena kada ga je javnost doživljavala kao lidera, koristeći svoje NVO kontakte sa medijima za privatno davanje izjava u ime cele inicijative, te je na kraju bio nagrađen radnim mestom u američkoj ambasadi – što je verovatno samo jedno od desetina radnih mesta koje su mu ponudili „lovci na talente“.

NVO sektor je postepeno preplavio pokret „Stop za policijska brutalnost“, i budući da su plaćeni za protestovanje i imaju vremena da se u celosti posvete protestima, NVO aktivisti su napokon uspeli da progutaju ceo pokret, koji je inače ostao zapamćen po najdugotrajnijim i najmasovnijim demonstracijama protiv državne represije u istoriji Makedonije. No koliko više se bližila opasnost

da gnev prelije čašu i da demonstracije završe kao masovni neredi, toliko su više NVO aktivisti pokušavali da kontrolišu protest na razne načine: sa konstantnim insistiranjem da ne trebamo biti nasilni, da moramo ostati mirni, da su policajci obični radnici poput nas i da moramo poštovati zakone; potom sa preuzimanjem radnih grupa zaduženih za formiranje zahteva (koji su se od radikalnih polako istopili u reformističke); potom sa kontrolisanjem sadržaja koji se plasiraju u medije; i na kraju, kada je cela motivacija već splasla zbog neuspeha i tapkanja u mestu (zahvaljujući NVOvcima), oni su smislili da to što treba da se uradi je jedino ono što i znaju da rade: da oforme NVO!

Vlast će večno biti zahvalna NVO aktivistima što su se tako aktivno umešali u nešto što je moglo da preraste u ozbiljnu pretnju vlasti, da nije bilo njih. NVO sektor je u Makedoniji već toliko veliki da prosto nije moguće da se dogodi nikakva autentična inicijativa bez njihovog masovnog prisustva i uticaja, što je razlog za neuspeh svake takve inicijative. Nešto više od godinu dana kasnije, isti scenario se odvio i pri protestima protiv poskupljenja struje („Inicijativa AMAN“), s tim što su se ovaj put, karijeristi pokazali iskusniji i delotvorniji, pa su još od samog početka, posle samo nekoliko protesta, uspeli da progutaju inicijativu. Oni su ubedili ostale učesnike, umesto da okupiramo zgradu Regulatorne komisije za energetiku i time izvršimo pritisak da se cene odmah smanje, da je bolje da budemo „dobri građani“ i da se borimo sredstvima koja nam zakoni daju na raspolaganju. Tako su se upustili u jednu golgotu u vidu mukotrpnog prikupljanja 10 000 potpisa i na osnovu njih podneli predlog zakona Parlamentu da se smanji cena struje i parnog grejanja. Zakon, razume se, nije bio izglasan. Siromašni ljudi još uvek odvajaju celu jednu platu da plate struju zimi, a NVO sektor još jednom je pomogao vlasti da se oslobodi uličnog pritiska i austrijskim kapitalistima iz EVN-a da uvećaju svoj profit.

Šta da radimo?

Za nas koji smo odabrali da se suprotstavimo državnoj represiji i kapitalističkom ugnjetavanju radnika, jasno je da jedine metode borbe koje mogu da nas oslobode od okova ovog represivnog sistema su one koje su van kontrole samog sistema, koje su jedino efikasne i koje su oslobođene od posrednosti institucija: to su metode direktne akcije. Najprostije rečeno, svaka akcija koju ljudi autonomno preuzimaju za političke i socijalne ciljeve bez posredstva treće strane (političari, partije, sudovi, sindikalni lideri, „pravni eksperti“, NVO za zaštitu ljudskih prava itd.) je direktna akcija.

Istorijski najuspešnije su se pokazale masovne akcije, kao što su masovne demonstracije, generalni štrajkovi, pojedinačni štrajkovi (na nivou kompanije/fabrike, proizvodne grane, industrije), fizičke blokade pojedinačnih institucija, masovne blokade puteva itd. Individualne direktne akcije ili akcije manjih grupa ljudi nisu toliko efikasne kao masovne u vršenju pritiska na vlasti, no često prouzrokuju snažan simboličan efekat koji može da utiče na emancipaciju naroda i može da predstavlja iskru koja će pokrenuti masovno organizovanje akcija. Tako na primer, sa fizičkim napadima na imovinu (banke, parlament, vladu, velika preduzeća, sedišta desničarskih partija itd.), koja se ponekad naziva „propaganda delom“, ne samo što se finansijski oštećuju vlasnici imovine, već i, još važnije, javno se izkazuje revolt protiv tih represivnih institucija, koji mnogi ljudi isto tako osećaju, ali se plaše da ga pokažu.

Direktna akcija je suprotstavljanje ideji da smo nemoćni da promenimo uslove koje nas čine nesrećnim. Direktna akcija je suočavanje sa činjenicom da niko odozgo neće da nam poboljša živote i da za svaku promenu moramo sami da se izborimo. Predstavnik za koje se nadamo da će nam u naše ime poboljšati život, ne samo da ih nije briga za naše probleme, već i više od toga, njihovo bogatstvo zavisi od naših mizernih uslova za život.

Zato, ako hoćemo da se uključimo u borbu za poboljšanje našeg sopstvenog života, poslednje mesto gde ćemo to uraditi je nevladina organizacija (osim ako ne tragamo za napredovanjem u našim ličnim karijerama, no ovde se više radi o drugom cilju, a nikako o borbi za promene). Institucionalna sredstva koje sistem dopušta kao instrument za zaštitu naših prava i poboljšanje naših života samo će nas zaglaviti u institucionalne lavirinte i ostaviće nas praznih ruku. Razume se, to ne znači da u raznim pojedinačnim slučajevima ne treba da koristimo rupe i protivrečnosti pravnog sistema da bi se odbranili od pravnih napada na nas. (Kao anarhisti, treba da smo spremni na mogućnost da imamo problema sa zakonom i da budemo podvrgnuti psihičkom pritisku kako bi slomili naš duh, često dugomesečnim maltretiranjem po sudovima.) No niti zakon, niti bilo koji drugi institucionalni „lek“ koji nam država nudi ne sme da bude osnovno sredstvo za borbu protiv državne represije i protiv naših eksploatatora na radnim mestima. Ne treba da zaboravimo da zakon koji danas (mislimo da) nas štiti, brzim postupkom može biti ukinut svaki put u trenutku kada elite pomisle da će braneći naše blagostanje, zakon dirnuti u njihov privilegovan položaj. I najvažnije od svega, ne smemo da zaboravimo da zakone donose vladari i da shodno tome zakoni služe jedino da bi zaštitili naše vladare od nas.

NVO će se, međutim, još dugo pojavljivati u socijalnim previranjima i ubeđivaće nas da pristupimo institucionalnoj borbi. Svako od nas ko želi da vidi efekat bilo kakve borbe dužan je da odbaci taj uticaj i da zna da može da se osloni jedino na sopstvenu moć, koja je najjača kada je izražena kao kolektivna moć. Tada kada određena grupa postane tolika pretnja vlasti, pred kojom će se NVO-e – kao poklonici zakona – same povući, znaćemo da vodimo uspešnu borbu. Uspešna borba je samo ona koja je sposobna da zatrese autoritet vladara, i na taj način ih natera da se povuku pred zahtevima ljudi. Uspešna borba je ona koja čini vlast da se plaši od naroda, umesto da bude obratno. Ovo ne može da se postigne preko žalbi ustavnom sudu ili preko lobiranja u parlamentu.

Pa šta možemo da uradimo? Da se organizujemo na svom radnom mestu, uvek kada smo nezadovoljni radnim uslovima. Ako nam naš gazda krati od plate, da blokiramo firmu da ne može da radi i da pravi profit, i gazda će se u strahu za svoj profit brzo složiti sa našim zahtevima. Ako hoće da nam oduzmu socijalna dobra, da se organizujemo u našem gradu, opštini, naselju i da im pokažemo da to neće proći. Ako država donosi represivne zakone za radnike, da izađemo na generalni štrajk i da blokiramo ekonomiju koja nas ubija. Loše izgrađena zgrada ne može da se popravi sa novom fasadom, nego se mora srušiti kako bi mogla iznova da se igradi nova i dobra zgrada.

Na kraju, direktna akcija je više od sredstva za branjenje naših prava ili za poboljšanje našeg položaja. Direktna akcija je, kao što je sročio anarho-sindikalista Rudolf Roker, „socijalistička škola“, odnosno način da se pripremimo za slobodno društvo kojem težimo. Direktna akcija nam daje kontrolu nad našom sopstvenom borbom, daje nam iskustvo i pokazuje nam kako da učimo iz grešaka, pomaže nam da izgradimo kulturu otpora i solidarnosti, i povezivajući nas sa toliko mnogo drugih ljudi koje su u istim sranjima, vraća nam našu ljudskost koju nam je industrijsko društvo oduzelo. I kao što raste naša vera u moć solidarnosti, tako raste naša vera u sposobnost da promenimo svet, a fokus se postepeno premešta od kontrole nad našom borbom do kontrole nad celim našim životom.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Crn Blok
„NVO“ sektor: Trojanski konj kapitalizma
2014.

kontra-punkt.info
Naslov originala na makedonskom jeziku: „HBO секторот: Тројански коњ на капитализмот“,
crnblok.blogspot.com

anarhisticka-biblioteka.net